

Dante 700 April 2021 Dante con la barba e altri ritratti di Dante

De recente ontdekking van een 16de eeuwse schilderij van Dante met baard in het gemeentehuis van Orvieto, wat een verassing tussen al die baardloze portretten.

Maar daarover later, laten we gewoon bij het allereerste begin beginnen in de **Cappella del Podestà**, ook wel **de Cappella della Maddalena** genoemd, in het **Museo Nazionale del Bargello**.

[Dante-alighieri - Cappella del Podestà - Wikipedia](#)

Het is na de dood van Dante door Giotto en zijn medewerkers tussen 1334 en 1337 in twee fasen gerealiseerd. Het wordt beschouwd als zijn laatste werk. Giotto overleed in 1337. Open blijft de vraag of het Giotto zelf is geweest die Dante heeft geportretteerd. Hij kende hem wel, hij heeft Giotto aan werk gezien in de Cappella degli Scrovegni in Padua (rond 1306)

Op de fresco staan de verhalen van de heilige Maria van Egypte, de heilige Maria Maddalena, beschermvrouwe van de zondaars en de heilige Johannes de Doper, patroon van de stad afgebeeld. Voorts het Laatste Oordeel met de Hel en het Paradijs, waarop Dante Alighieri als een van de uitverkorenen met in zijn hand de Divina Commedia staat afgebeeld.

De aanwezigheid van Dante op deze fresco als één 'degli eletti del Paradiso' wordt gezien als een hommage aan Dante maar ook als een poging van Firenze om de persoon en het werk van Dante zich weer toe te eigenen.

Je zou het een gotspe kunnen noemen dat deze afbeelding is aangebracht op een fresco zo vlak bij de zaal waar Dante zijn veroordeling heeft moeten aanhoren, waar hij dus werd heengezonden, om daarna eenmaal gestorven opnieuw juist hier als uitverkoren burger in ere te worden hersteld.

Na de omvorming van de Capella tot zetel van de Podestà in 1502 en daarna in 1574 tot een huis van justitie, werd het een gevangenis met de naam: Bargello, toenmalig hoofd van politie. In 1865 werd het Bargello het Museo Nazionale del Bargello.

Na 1574 werden de fresco's met kalk bewerkt, de zogenaamde scialbatura, en de ruimte in tweeën gedeeld, één voor de veroordeelden en één als voorraadplaats. Pas op 21 juli 1840 werden de fresco's herontdekt en zeer beroemd. Deze hebben toen allerlei behandelingen ondergaan, waaronder het verwijderen van de kalklaag, de zogenaamde discialbatura, dat niet zonder beschadigingen is gebeurd. Een restauratie van latere datum heeft kunnen vaststellen dat de tekeningen voor de fresco's daadwerkelijk zijn aangereikt door Giotto en dat enkele portretten van het Laatste Oordeel van zijn hand zijn.

In 2003 vond een laatste restauratie plaats met name aan het deel met het Paradijs.

Thans wordt een nieuw diagnostisch onderzoeks- en restauratieproject opgestart. Resultaten hiervan zullen worden getoond.

De Cappella del Podestà ligt naast de Sala dell'Udienza, tegenwoordig de **Salone di Donatello**, waar Dante in 1300 tot de verbanning is veroordeeld.

Deze Cappella del Podestà, gebouwd in 1280, functioneerde in die tijd als een plaats waar de ter dood veroordeelden moesten wachten op hun wandeling naar het schavot dat opgesteld op het **Prati della Giustizia**, het huidige Piazza Piave, ongeveer 1 km vanaf Bargello. Die wandeling verviel als de veroordeelden terechtgesteld werden bij de muren van het Bargello.

Het laatste stuk van de wandeling gaat door de Via dei Malcontenti, verwijzende naar de ter dood veroordeelden.

Deze werden begeleid door leden van de Compagnia di Santa Maria della Croce al Tempio, een gezelschap in de jaren 1350 klein begonnen met daden van liefde en gebed ter ondersteuning,

materieel en spiritueel, van de ter dood veroordeelden, maar langzamerhand groot geworden waar o.a. Michelangelo lid van is geweest. Leden van het gezelschap die bij de veroordeelden liepen hadden een zwarte mantel (il buffo) aan en een zwarte kap (cappuccino) op om niet herkend te worden. Men noemde hen i Battuti Neri.

Voor meer informatie over de uitvoer van de doodstraf in Firenze zie: [I Luoghi e i rituali delle condanne a morte: una scia di dolore e sangue. \(firenzesegeta.com\)](#)

Grote vraag is hoe vaak kwam het voor die ter dood veroordeling. Tot 30 november 1786, toen de doodstraf in Toscane als eerste land in de wereld door Pietro Leopoldo di Lorena, Granduca di Firenze werd afgeschaft, zijn er tussen de 2000/ 2500 terechtstellingen genoteerd, waaronder op 23 mei 1498 die van de beroemde dominicaner broeder Girolamo Savonarola. Hij werd op last van Paus Alexander VI op het Piazza della Signoria door de Signori Otti di Guardia e Balia veroordeeld en vervolgens opgehangen. Na te zijn verbrand is zijn as in de Arno gegooid. Zowel Dante als Savonarola zijn later door de Pauzen van alle blaam gezuiverd.

In Italië is de doodstraf in 1889 afgeschaft met een tijdelijk herinvoering gedurende het fascisme, waarna definitief op 1 januari 1948.

Begin Januari 2021 heeft de burgemeester van Firenze Signor Nardella een brief gestuurd aan President Biden met een pleidooi om de doodstraf in de USA af te schaffen.

[Nardella scrive a Biden per chiedere di abolire la pena di morte in Usa \(firenzetoday.it\)](#)

Kennelijk voelt Firenze zich geroepen dit verzoek te uiten, mogelijk blijft haar eigen verleden op het gebied van de doodstraf knagen. Wie zal het zeggen.

<https://zweilawyer.com/2020/12/22/eselezioni-a-firenze-il-xv-secolo/>

[Girolamo Savonarola - Wikipedia](#)

14de Eeuwse portretten van Dante elders.

1345 Santa Maria Novella

Al eerder in Maart, heb ik het portret van Dante genoemd dat te zien is tussen de 'Beati' van het *Giudizio Universale*, het fresco van Nardo di Cione in de "Cappella Strozzi" (di Mantova) in de Santa Maria Novella in Firenze. Ook hier dus Dante tussen de 'Eletti' of 'Beati' in navolging van het fresco in de Bargello. Een waar eerbetoon aan deze beroemde burger van Firenze.

[Firenze. La Cappella Strozzi in Santa Maria Novella: i regni dell'aldilà – Visioni dell'Aldilà \(wordpress.com\)](#)

[FONDAZIONE ZERI | CATALOGO : Narbeati net zoals in het Bargellodo di Cione, Giudizio Universale \(unibo.it\)](#)

Chiesa di Santa Anastasia e.a.

Een aantal jaren geleden zijn er ook in 3 kerken in Verona portretten van Dante ontdekt, allen uit de 14de eeuw.

Te noemen de **Chiesa di Santa Anastasia**, onbekende maker, de **Chiesa di San Pietro Martire** en de **Chiesa di San Fermo Maggiore**. In deze laatste twee kerken treffen we het portret aan van Dante als onderdeel van de Kruisiging, beide toegeschreven aan Turone di Maxio.

Het wordt niet onwaarschijnlijk geacht dat de zoon Petrus van Dante Alighieri opdrachtgever zou zijn van deze *attestato di benemeranza* in de stad Verona. Niet zo vreemd omdat Dante vaak verbleef in Verona en zoon Petrus in die jaren rond 1350 in Verona woonde en deel uitmaakte van het bestuur van de stad.

[bta02828.jpg \(1429x1080\)](#)

[BTA - Bollettino Telematico dell'Arte / Testi / bta00817.html](#)

1346 Dante Giovinetto

Uit dezelfde periode stamt een zeer recent ontdekt portret van de jonge Dante geschilderd rond 1346 door Puccio Capanna, een leerling van Giotto, die, naar men zegt, in 1348 aan de pest is overleden.

[Arte: De Liberis, scoperto ritratto Dante giovane, è di Puccio Capanna \(adnkronos.com\)](#)

Nu ik het toch over de jonge Dante heb, een verwijzing naar 2 andere afbeeldingen waarin Dante als jongeman staat afgebeeld is op zijn plaats, namelijk een afbeelding op een metalen plakkaat, van een onbekend persoon en een sculptuur van een zekere Benedetto Civiletti (1872).

[File:Dante fanciullo \(Dantino\), Benedetto Civiletti.jpg - Wikimedia Commons](#)

1375 Palazzo dell'Arte dei Giudici e dei Notai

Dankzij restauratie is een twintigtal jaren geleden een portret van Dante ontdekt dat dateert rond de jaren 1375. Naast Dante zou ook Boccaccio en Petrarca te zien zijn. Omdat beide stierven in 1375/ 1374 dateert men de schilderijen rond die tijd.

Aan Jacopo di Cione, broer van Nardo (Cappella Strozzi) zou in 1366 opdracht zijn gegeven de fresco's op de gewelven en de muren van de grote zaal van de Arte dei Giudici aan te brengen.

[Il vero volto di Dante - Scheda Opera Ladante - Arte.it](#)

[Palazzo dell'Arte dei Giudici e Notai - Wikipedia](#)

Il vero volto di Dante

Op al deze afbeeldingen staat Dante afgebeeld met een redelijk rechte neus. De vraag die nu velen bezig houdt is hoe het gezicht van Dante er werkelijk uitgezien heeft. Immers op de afbeeldingen die wij kennen wordt Dante voorgesteld met een enigszins gekromde neus.

Die kromme neus en andere gelaatstreken zijn naar men zegt terug te voeren op een beschrijving van Boccaccio, zelf 8 jaar toen Dante stierf, rond de jaren 1351/1365 in zijn *Trattatello in laude di Dante*, gebaseerd op beschrijvingen van oudere tijdgenoten, welke beschrijving mogelijk met enige artistieke vrijheid is omgeven.

In zijn *Trattatello* omschrijft Boccaccio het gelaat als volgt: *Fu il nostro poeta di mediocre statura, ed ebbe il volto lungo, e il naso aquilino, le mascelle grandi, e il labro di sotto proteso tanto, che alquanto quel di sopra avanzava; nelle spalle alquanto curvo, e gli occhi anzi grossi che piccoli, e il color bruno, e i capelli e la barba crespi e neri, e sempre malinconico e pensoso.* (Hij had een lang gelaat en een adelaarsneus, eerder grote dan kleine ogen, brede kaken en een onderlip die voor de bovenlip uitstak. Zijn huidskleur was donker, zijn hoofdhaar en baardhaar waren dik, zwart en kroezig, zijn gezicht droeg altijd een zwaarmoedige en peinzende uitdrukking).

Kennelijk aanleiding voor menig kunstenaar daarna om Dante met 'un naso aquilino' af te beelden. Maar wanneer ziet men deze 'naso aquilino' voor het eerst?

[Il vero volto di Dante – Virtute e Conoscenza \(virtuteconoscenza.it\)](#)

La ricostruzione del volto di Dante

Van veel recentere datum, rond 2007, is een wetenschappelijke reconstructie van het gezicht van Dante. Gebruikmakend van enkele botten van het skelet van Dante heeft men geprobeerd het vermoedelijke gezicht te reconstrueren. De gekromde neus blijft, maar zijn gelaatstreken zijn wat zachter geworden, wat grotere ogen en een wat ronder jukbeen.

[People's Daily Online -- Scientists reconstruct Dante's face](#)

[\(26\) \(PDF\) The face of the poet Dante Alighieri reconstructed by virtual modelling and forensic anthropology techniques | Stefano Benazzi - Academia.edu](#)

[Più dolce, ecco il vero volto di Dante Via il profilo spigoloso del Sommo Poeta - Spettacoli & Cultura - Repubblica.it](#)

Nadia Scardeoni, onderzoekster.

Nadia Scardeoni, een onderzoekster heeft al die resultaten over het portret van Dante samengevat en nader toegelicht.

[Com'era il volto di Dante? Quale il ritratto più fedele? Verso la realtà descrittiva delle fonti - Stile Arte](#)

[DANTE GIOVINETTO Restauro Virtuale di Nadia Scardeoni - YouTube](#)

15de Eeuwse portretten van Dante

1400 Giovanni del Ponte

Een portret toegeschreven aan Giovanni del Ponte, afgebeeld op het buitenblad van de Codice Riccardiano 1040 van de Biblioteca Riccardiana te Firenze. Het wordt gedateerd rond 1400.

Of dit portret zich ook daadwerkelijk in de Biblioteca bevindt, ik heb dat niet kunnen achterhalen.

[Casa di Dante \(casadidanteinroma.it\)](http://casadidanteinroma.it)

[Biblioteca Riccardiana - Wikipedia](#)

Francesco, detto di Michelino en **Andrea del Castagno** beiden geen portretten, maar mogen niet ontbreken in dit overzicht van belangrijke schilderijen waarop Dante staat afgebeeld.

1450 Andrea del Castagno

Deze bekende afbeelding van Dante maakte rond 1450 deel uit van een 'Ciclo degli uomini e donne illustri' in de villa Carducci di Legnaia bij Firenze en was door Andrea in opdracht van Filippo Carducci gemaakt.

[Ciclo degli uomini e donne illustri - Wikipedia](#)

Wanneer het fresco met wit bewerkt was, de zg. scialbatura, is niet bekend. In ieder geval is het in 1847 ontdekt en van de muur gehaald. Na te zijn tentoongesteld zijn in het Bargello vanaf 1865 werd het later overgebracht naar het Museum van Andrea del Castagno in het Cenacolo di Sant'Apollonia.

Na de overstroming in Firenze in 1969 werd het opgenomen in de (ex) kerk -[chiesa di San Pier Scheraggio](#)., onderdeel van de huidige Gallerie degli Uffizi. Het is nu alleen te bezichtigen op afspraak.

[A journey into the Church of San Pier Scheraggio | Uffizi Galleries](#)

[Non per foco ma per divin'arte | Le Gallerie degli Uffizi](#)

Bij de foto van het schilderij wordt het volgende beschreven:

Dante indossa una lunga e ampia sopravveste rossa, l'abito accademico che contraddistingueva i dotti e gli uomini di elevata estrazione sociale. Ha la testa coperta da una cuffia su cui indossa il berretto foderato di pelliccia, chiuso dietro da un corto becchetto secondo la moda di inizio Trecento. Il volto maturo solcato da rughe é caratterizzato dal naso leggermente aquilino e dal mento prominente.

Kennelijk heeft Andrea inspiratie gekregen uit de beschrijving van het gelaat door Boccaccio.

Ook al is Dante daar niet meer aanwezig, een bezoek aan het Cenacolo is hoe dan ook een bezoek waard. Het Laatste Avondmaal van Andrea del Castagno is een indrukwekkend schouwspel.

[Il cenacolo di sant'Apollonia a Firenze, capolavoro di Andrea del Castagno - YouTube](#)

[Andrea del Castagno | Cenacolo di Sant'Apollonia, 1447 | I Capolavori dell'Arte in Toscana |](#)

[Podere Santa Pia, Casa Vacanze in Maremma, Toscana \(travelingintuscany.com\)](#)

[Andrea del Castagno | Art in Tuscany | Famous Persons \(travelingintuscany.com\)](#)

Een van de beroemde personen is Farinata degli Uberti, die we in Maart tegenkwamen op het Piazza della Signoria Firenze.

1465 Francesco, detto di Michelino

Zoals aangegeven in mijn Dante 700 Maart 2021 bericht, de afbeelding van Domenico di Michelino, ook bekend als 'La Divina Commedia illumina Firenze' van 1465 bevindt zich in de Santa. Maria del Fiore te Firenze.

Bij mijn onderzoek trof ik bij dit schilderij de naam Francesco, detto di Michelino aan. Hoe zit dat nu, is het Francesco of Domenico of misschien wel beide.

Wat blijkt. Zijn werkelijke naam is Domenico di Francesco. Maar vanwege zijn werk als jongeman bij een ivoor bewerker genaamd Michelino di Benedetto, nam hij zijn naam als pseudoniem over.

[Dante Domenico di Michelino Duomo Florence - Cattedrale di Santa Maria del Fiore - Wikipedia](#)

1476. Artist: Justus van Gent (Joos van Wassenhove)

[Portrait of Dante Alighieri 1265-1321 - van Gent \(Joos van Wassenhove\) Joos - WikiGallery.org, the largest gallery in the world](#)

Joos van Wassenhove, ook wel Justus van Gent of in het Italiaans **Giusto di Gand** was een Vlaamse schilder, die de laatste jaren van zijn leven in Italië heeft gewerkt.

In opdracht van Federico da Montefeltro heeft hij 28 portretten van beroemde mannen (28 stuks) voor de versiering van zijn bibliotheek gemaakt, mogelijk in samenwerking met de Spaanse kunstschilder Pedro Berruguete.

Veertien ervan worden bewaard in het Louvre, waaronder dit schilderij, de andere in het Palazzo Ducale di Urbino - Galleria Nazionale delle Marche.

1480 Dante's Dodenmasker.

Alvorens verder te gaan met afbeeldingen van het portret van Dante in de 15de eeuw en daarna, na de omschrijving van het gelaat door Boccaccio, aandacht voor het dodenmasker.

[Dante.deathmask - Dante Alighieri - Wikipedia](#)

Dit masker is een geschenk van de vrouw van de Engelse schilder Seymour Kirkup, na zijn overlijden, in 1911 aan de stad Firenze. Hij zou dit masker gekregen hebben van Lorenzo Bartolini, die het in 1830 in Ravenna gevonden zou hebben. Het masker zou in gips gemaakt zijn door Tullio Lombardo toen hij samen met zijn vader in 1481 bezig was met de restauratie van het graf van Dante in Ravenna. Nadien zou het masker in bezit zijn geweest van de beeldhouwer Giambologna en zijn leerling Pietro Tacca.

[Inside the Tomb, a relief of 1483 by Pietro Lombardo situated above the sarcophagus depicts Dante at a reading-desk. \[#ravenna... | Dante alighieri, Dante, World art \(pinterest.com\)](#)

Het was deze Seymour Kirkup, die samen met Bezzi en de Amerikaan Henry Wilde op 21 juli 1842 het portret van Dante in de Capella da Podestà / Bargello ontdekte. Voor de restauratie van het fresco maakte hij een schets. Deze schets kwam eerst in het bezit van Rossetti die het later doorgaf aan zijn zoon Dante Gabriel Rossetti, de schilder van het beroemde schilderij waarop Dante Beatrice ontmoet.

[Dante Alighieri. Wellcome V0048394 - Seymour Kirkup - Wikipedia](#)

Wellicht ten overvloede, het is dit dodenmasker dat zo een belangrijke rol speelde in het beroemde boek van Dan Brown Inferno. Wie heeft het boek niet gelezen of de film – recent bij Veronica- niet gezien?

1495 Sandro Botticelli, (1495 circa, in prive bezit, Fondation Martin Bodmer, Genève)

[Portrait de Dante - Dante Alighieri - Wikipedia](#)

De enorme waardering van Botticelli voor Dante heeft aan zijn portret een bijzonder kracht gegeven. Op een heldere achtergrond straalt het profiel serene gezag uit. Het lijkt op een strenge maar rechtvaardige leraar, iemand die je wijst op verkeerde dingen, tegelijk probeert het beste uit je te halen als een ware 'Maestro d'arte e di vita'. Kortom een indrukwekkende hommage van een leerling aan zijn leraar. Het geeft aan hoezeer Botticelli zich verwant voelde met de persoon en het werk van Dante Alighieri.

Die verwantschap voor de persoon en het werk van Dante Alighieri geldt ook voor ons, le Società Dante Alighieri. Het is dan ook niet verwonderlijk dat wij dit sprekende portret voor ons logo gebruiken.

Onbekend is de opdrachtgever voor dit schilderij, vermoedelijk bestemd voor een privé bibliotheek van een geleerde. Opvallend is de gelijkenis van zijn kledij in dit schilderij en dat van Andrea del Castagno.

Disegni per la Divina Commedia da Botticelli

Ook al zal pas in Augustus aandacht worden besteed aan de kunstuitingen gebaseerd op het werk van Dante, toch kan ik mij nu niet inhouden aandacht aan de indrukwekkende tekeningen van Botticelli te geven.

Gebaseerd op La Divina Commedia heeft Botticelli in opdracht van Lorenzo di Pierfrancesco de' Medici 93 tekeningen gemaakt, waarvan enkele in kleur waarin hij buitengewoon gedetailleerd de ervaringen van Dante in zijn reis door de 3 delen van de La Divina Commedia weergeeft. Per canto heeft Botticelli een tekening gemaakt. Een buitengewoon uitdagende aanpak. Slechts 4 tekeningen zijn volledig, waaronder La voragine infernale, de anderen zijn niet afgemaakt. Deze tekeningen bevinden zich deels in het Vaticaanse museum, waaronder *La voragine infernale* en deels, de meesten, in het Kupferstichkabinett in Berlijn.

Lang zijn de tekeningen uit het zicht gebleven totdat zij in de 19de eeuw te voorschijn kwamen in een collectie van de Duke of Hamilton. Deze 85 tekeningen kwamen later in 1882 in het bezit van de Kupferstichkabinett in Berlijn.

[Botticelli Featuring Dante - Kupferstichkabinett, Staatliche Museen zu Berlin — Google Arts & Culture](#)

De resterende tekeningen kwamen via de Koningin Christina van Zweden in 1686 in de handen van Paus Alexander VIII, en zo dus in het Vaticaanse Museum.

[Disegni per la Divina Commedia \(Botticelli\) - Wikipedia](#)

In de tijd dat hij aan de tekeningen begon had hij vermoedelijk zijn beroemde schilderijen Primavera en La Nascita di Venere, gemaakt tussen 1480 /1485 en gebaseerd op de neoplatonische school al afgemaakt.

In de hel, waar de zondaars in 9 cirkels voor hun zonden moeten boeten, lijkt Botticelli beïnvloed te zijn door Savonarola, de dominicaner monnik die, van ketterij beschuldigd, in 1498 op de brandstapel in Firenze om het leven kwam.

De dood van Lorenzo de Medici en de onrust die het gedachtegoed van Savonarola politiek als sociaal veroorzaakte, leidden ertoe dat Botticelli in de jaren waarin hij aan de tekeningen gewerkt heeft (1481 – 1510 tot aan zijn dood), door een diepe persoonlijke en spirituele crisis is gegaan dat invloed heeft gehad op zijn werk en de visuele interpretatie van Dante's Inferno.

[La Mappa dell'Inferno - A Brief History - YouTube](#) Een nauwgezet verslag van de hel
[Sandro Botticelli - La Carte de l'Enfer - Category:Sandro Botticelli's illustrations to the Divine Comedy - Wikimedia Commons](#)

[La Divina Commedia in HD - ARTE: Sandro Botticelli - YouTube](#)

16de Eeuwse portretten van Dante.

1500 Luca Signorelli,

In de Cappella della Madonna di San Brizio, in de Dom van Orvieto heeft Luca Signorelli rond 1500 het Laatste Oordeel afgemaakt.

Onder de *Storie degli ultimi giorni* heeft Signorelli Dante afgebeeld naast een portret van Vergilius. Dit keer dus Dante niet onder de 'Eletti', maar separaat in een speciaal kader als een bijzonder eerbetoon. Zijn afbeelding is omgeven met 4 medaillons die scènes uit de Purgatorio afbeelden. Een indrukwekkende kapel, de beelden spreken voor zich.

[Duomo di Orvieto - Gli affreschi di Luca Signorelli nella Cappella di S. Brizio - YouTube](#)

[Dante Luca - Dante Alighieri - Wikipedia](#)

[Luca Signorelli | Fresco Cycle in the San Brizio Chapel, Cathedral, Orvieto | Podere Santa Pia, Holiday home in the south of Tuscany \(travelingintuscany.com\)](#)

(1508-1509) Raffaello Sanzio

Twee portretten van Dante zijn te zien in de Stanza della Segnatura, één van de 4 Stanze di Raffaello in het Vaticaanse Museum. Het ene portret in La Disputa del Sacramento, het andere in de Monte Parnaso.

Deze als eerste door Raffaello geschilderde Stanza was aanvankelijk bedoeld als bibliotheek voor de Paus, maar werd later de zetel voor het kerkelijk tribunaal en kreeg daarom de naam Stanza della Segnatura.

La Disputa del Sacramento bestaat uit twee delen. Het onderste deel van het werk stelt de militante kerk voor, daarboven de triomferende kerk met o.a. de Drie-eenheid, Maria en Johannes de Doper.

Het portret van Dante bevindt zich in het onderste deel, waar een concilie van theologen, kerkgeleerden en geestelijken staat afgebeeld, maar ook filantropen, letterkundigen en eenvoudige gelovigen. Op de achtergrond een marmeren steen wat mogelijk verwijst naar de 'Pietra angolare, (de eerste steenlegging) en de bouw van de Sint Pieter, toen net onder constructie. (1506 – 1626) Het fresco is een uitbeelding van de theologie, gerepresenteerd door een aantal heiligen en katholieke kerkleraren. Het is de aanvullende weg naar de Waarheid, te bereiken door het geloof en openbaring.

[Disputa del Sacramento \(Rafael\) - Disputa del Sacramento - Wikipedia](#)

[Disputa 08 - Disputa del Sacramento - Wikipedia](#)

Monte Parnaso, de woonplaats van de Muzen.

Apollo, voorzien van een lauwerkrans, in het centrum van de compositie bespeelt een lier, een soort viool, wordt omgeven door de Muzen.

In diverse groepen bevinden zich 18 dichters. Naast Homerus zie je Dante, die naar Vergilius kijkt.

Een schets van Dante zoals afgebeeld in Monte Parnaso bevindt zich in het Kasteel Windsor..

[File:Parnaso 02.jpg - Wikipedia](#)

[Dante Alighieri by Raphael | Dante alighieri, Dante, Portrait \(pinterest.com\)](#)

[Study on "Parnassus", Homer, Dante and other poets \(besides Sapho\). Raphael \(hellenicaworld.com\)](#)

1530 Agnolo di Cosimo detto il Bronzino

[Bronzino and the Supreme Poet: allegorical portrait of Dante in Palazzo Vecchio | The Florentine](#)

Bartolomeo Bettini, Florentijn, heeft Bronzino (1503-1572) niet alleen opdracht gegeven het portret van Dante te schilderen maar ook die van Petrarca en Boccaccio. De werken waren bestemd voor de lunetten van een woonkamer van de opdrachtgever. Van de laatste twee werken ontbreekt enig spoor. Het schilderij met de afbeelding van Dante echter is lang verborgen gebleven totdat het teruggevonden in een Florentijnse collectie.

Dante, con la veste e la corona da poeta, wordt hier allegorisch afgebeeld met in zijn linker hand de opengeslagen La Divina Commedia met de tekst van Canto XXV van Il Paradiso. Met zijn rechterhand beschermt hij Firenze, afgebeeld met zijn belangrijkste gebouwen, verzinnebeeldend het aardse. Maar zijn blik is gericht naar het de spirituele wereld van La Divina Commedia, de berg van il Purgatorio.

Volgens algemene informatie is het werk in het bezit van de National Gallery of Art, Washington.

Het werk wordt nu van 12 februari tot 31 mei in het Palazzo Vecchio, Firenze tentoongesteld.

1530 Onbekende schilder Florentijnse school

[florentine school portrait of da ||| history ||| sotheby's n10007lot9zvvden](#)

Afkomstig uit een privé collectie. In 2019 verkocht via Sotheby voor USD 75.000,-.

Bij de toelichting wordt gemeld dat dit paneel nauw verwant is aan de twee 16de eeuwse panelen, één toegeschreven aan de Florentijnse school, hoewel voorheen toegeschreven aan Bacchiacca, (Musée Condé, Chantilly), en de andere toegeschreven aan de Toscaanse school, voorheen ook toegeschreven aan Perugino en Vasari (Uffizi Gallery, Florence).

1540 Francesco Ubertini, alias Bachiacca

[Attribué à Francesco UBERTINI - dit BACCHIACCA - \(1494-1557\) - Portrait de Dante \[...\] | lot 6 |](#)

[Tableaux Anciens, Mobilier et Objets d'Art chez Ader | Auction.fr](#)

De populariteit van Dante Alighieri blijkt uit de vele portretten die van hem op Florentijnse wijze zijn geschilderd. Er ontstaat een iconografische traditie waarbij de dichter herkenbaar is aan de jurk en rode hoed die hij draagt, een langwerpige gezicht, een haakneus, een lauwerkrans op.

Een versie vergelijkbaar met dit portret wordt bewaard in de Galerie des Offices in Florence en in het Condé Museum in Chantilly. Deze compositie kende een groot fortuin, gezien de vele replica's. (ook genoemd Yale University Art Gallery, het Musée civique te Como, de Pinacoteca Ambrosiana in Milaan en in het Kunsthistorisch Museum te Wenen- ik heb dat allemaal niet kunnen nagaan).

De afbeelding werd rond 1545/1549 overgeschilderd voor het museum van portretten van beroemde mannen van bisschop Paolo Giovio, de promotor van de kunstenaar Giorgio Vasari in Como.

In 2018 is dit schilderij in Parijs voor € 12.500,-verkocht.

1545 1549 Onbekende schilder

[RITRATTO DI DANTE ALIGHIERI – Opere e oggetti d'arte – Lombardia Beni Culturali](#)

In de 16de eeuw is dit werk verplaatst van het Museo di Borgo Vico naar een casa Grande in Como, daarna op een onbekend moment terecht gekomen in de Pinacoteca van Palazzo Volpi, dat samen met het Museo archeologico Paolo Giovio onderdeel uit maakt van de Musei civici te Como.

Bij dit schilderij wordt hetzelfde aangegeven als dat wat bij het voorgaande schilderij wordt vermeld dat in Parijs is verkocht.

Ook hier staat dat er diverse kopieën van dit werk bestaan zoals die in Wenen en Milaan. De kopie in de villa Soave di Capiago zou tussen 1785 en 1791 door Giuseppi Mametti geschilderd zijn voor de graaf Giovan Battista Giovio. Hier zegt men verder dat er een kopie bestaat van dit schilderij in het bezit van Paolo Giovio. Wat is kopie en wat is origineel, echt duidelijk is het niet.

16 de eeuws, onbekende schilder

[Tuscan School, 16th Century - Old Master Paintings 2019/04/30 - Realized price: EUR 19,050 - Dorotheum](#)

Dante was kennelijk in de 16de eeuw een populair onderwerp voor Florentijnse kunstenaars. Dit werk kan vergeleken worden met gelijksoortige composities zoals die in de Pinacoteca Civic, Palazzo Volpi, te Como.

In dit portret net zoals in het portret in Como wordt een detail van de hand van Dante die een boek vasthoudt gemist. De aankleding van Dante in beide schilderijen erg op elkaar lijkend. De intense expressie en de gezichtskaraktertrekken doen verwijzen naar de vroege Florentijns maniërisme zoals in de werken van Pontorno.

Dit werk werd medio 2019 voor ong. € 20.000 op een veiling van Dorotheum in Wenen aangeboden. Voor welke prijs dit werk verkocht is, dat wordt niet gezegd.

16° eeuw Schilder Florentijnse school .

[portrait of dante ||| portrait - male ||| sotheby's n09813lot9mmb2en](#)

Op 2 februari 2018 verkocht voor 47.500 USD.

Onbekende datum, onbekende schilder 16de eeuws?

[dante.jpg \(460x601\) \(webme.com\)](#)

Bij dit schilderij staat: Bellincione, durante alias Dante Alighieri.

De verwijzing Bellincione is de naam van de vader van Dante Alighieri. Zijn vader, getrouwd met Bella, had één kind, dat was onze Dante. Met zijn tweede vrouw na de dood van Bella had hij nog twee kinderen Francesco en Gaetana. Hij stierf tussen 1281/1283 toen Dante 18/20 jaar was. Ik heb niet kunnen achterhalen waarom bij dit schilderij de naam van zijn vader staat, noch de schilder noch enig datering, kortom nogal wat raadsels.

Echter bij Alamy kom ik dezelfde afbeelding tegen, maar hier met de omschrijving:19de eeuws Scuola Italiana. 16de Of 19de eeuws, wie zal het zeggen.

[In Viaggio Con Dante... - Lessons - Blendspace](#)

1544 Giorgio Vasari

Het schilderij is genaamd: de 'Sei poeti toscani'. Met van rechts naar links: Cavalcanti, Dante, Boccaccio, Petrarca, Cino da Pistoia en Guittone d'Arezzo. Zij allen schreven in de Toscaanse taal. 4 Van de zes zijn voorzien van en lauwerkrans als symbool van eer.

Bij Dante liggen voorwerpen om te leren, de zonnenkwadrant, en de hemelse globe verwijzend naar de astronomie, een kompas naar de geometrie, een aardse globe naar de geografie en de boeken naar de retorica.

Het boek in de hand wijst op Vergilius.

Op een van de websites lees ik het volgende verhaal:

Hanging in the senior common room of Oriel College, Oxford, above the fireplace and in pride of place at the heart of the room, hangs a rather curious painting. Surrounded by dark portraits of former provosts and fellows, the painting catches the eye if for no other reason than its incongruity with the surrounding works. Depicting six men in intense discussion, its crowded frame and bright, almost fresco-like quality immediately mark it out as something different.

Een nadere uitleg van het werk volgt.

Elders wordt aangegeven dat dit schilderij zich bevindt in het Minneapolis Institute of Art, Minneapolis. Maar hoe zit het nu, in Oxford of in Minneapolis.

Wat blijkt, er bestaan 2 versies van dit werk. Deze, welke tot het midden van de 18de eeuw verbleef in de Imperial Gallery, Wenen waarna het in 1790 in Londen werd gekocht door James Clutterbuck Smith, die het meteen doneerde aan het Oriel College.

De ander kwam in de 17de eeuw in Frankrijk via kunst verzamelaar Cardinal Mazarin in handen van Philippe d'Orléans, is daarna in 1790 verkocht aan Jeremiah Harman. Vervolgens geveild in 1917 en 1961 waarna het in 1971 in handen kwam van het Minneapolis Institute of Arts.

Men zegt dat het werk aanwezig in Oriel technisch van mindere kwaliteit is. Neemt niet weg dat er twijfels blijven bestaan over de ware identiteit van beide voorstellingen. Vasari heeft zelf aangegeven dat zijn werk veel is gekopieerd. Oriel zelf gaf steeds aan dat het werk in zijn bezit het origineel was. Wat hier ook van zij, Oriel is er trots op.

1568 Cristofano Dell'Altissimo

[Cristofano dell'Altissimo - Studio Monti Restauro](#)[Studio Monti Restauro](#)

Het was Cosimo I die Cristofano in 1552 naar Como stuurde om de portrettencollectie van bisschop Paolo Giovio te copieren. Vanaf dat moment werden de kopieën naar Firenze gestuurd en werden deze tentoongesteld in de Sala del Mappamondo van het Palazzo Vecchio. De komst van de opvolger van Cosimo I, Francesco I, onderbrak deze activiteit, weer opgestart met de komst van Ferdinand 1. Rond 1840 telde men 492 copiestukken, waarvan 240 toegeschreven aan Cristofano. Deze 484 kopieën zijn thans in het bezit van Le Gallerie degli Uffizi.

Het portret van Dante komt op een lijst, gedateerd 1568, voor van de collectie aanwezig in Palazzo Vecchio.

1580 Dante con la barba

Wie schetst mijn verbazing dat op 24 maart 2021 Daniele Di Loreto, president van de Fondazione museale "Claudio Faina" via een videoboodschap wereldkundig maakt dat in het kantoor van de burgemeester Roberta Tardani in Orvieto een portret van Dante met baard hangt.

De maker is onbekend, maar volgens Di Loreto zou de maker geïnspireerd kunnen zijn door de Florentijnse schilder Cristofano Dell'Altissimo eind 16de eeuw. De baard stemt overeen met de omschrijving van het gelaat door Boccaccio: i capelli e la barba spessi, neri e crespi.

Het enthousiasme van de burgemeester over dit unieke schilderij laat zich raden. Met trots geeft zij aan dat dit schilderij vanaf 14 september op een tentoonstelling in Orvieto te zien is..

Overigens is de vraag waarom Dante niet vaker met baard staat afgebeeld. Een professor uit Bari zou hierover gezegd dat baarden gedragen worden door revolutionairen en dat was Dante niet.

In zijn toelichting wees Di Loreto nog op een schilderij met Repin waar Dante ook met baard te zien is. Dat schilderij vind je verderop in dit overzicht. Het is met een baardje en een snor, iets minder uitgesproken dan op het schilderij in Orvieto.

[Dante Alighieri. A Orvieto il Sommo Poeta con la barba, un quadro forse unico al mondo \(ilmessaggero.it\)](#)
[A Orvieto quadro inedito di Dante con la barba: "Boccaccio lo descriveva così, tela unica al mondo" - la Repubblica](#)

1570 Federico Zuccari

(Copia da) Ritratto di Dante Rond 1570

[Non per foco ma per divin'arte | Le Gallerie degli Uffizi](#)

16 de eeuws, begin 17de eeuw, onbekende schilder

[Dante | Dulwich Picture Gallery](#)

Dit schilderij wordt aangeduid als de Britse school en is aanwezig in de Dulwich Picture Gallery in Londen.

16de eeuws, een onbekende schilder.

Dit portret bevindt zich in het Castello di Ambras te Innsbruck.

Geen bijzonderheden aangetroffen.

[File:Ritratto di Dante Alighieri.jpg - Wikimedia Commons](#)

16° eeuw Schilder Florentijnse school .

[File:Florentine School, 16th Century Portrait of Dante Alighieri.jpg - Wikipedia](#)

In 2013 geveild bij Sotheby.

19 de Eeuwse portretten van Dante. *(Geen 17de en 18de Eeuwse portretten van Dante)*

1800/1850 Onbekende schilder

[File:Testa di Dante Alighieri di profilo.jpg - Wikimedia Commons](#)

Dit schilderij maakt onderdeel uit van een serie van 4 dichters, w.o. Petrarca, Torquato Tasso en Vergilius. Op de achterkant op een van die portretten leest men "attribuito ad Angelica Kaufmann (1741-1807). De maker echter van dit portret is eerder een artiest van de eerste helft van de 19de eeuw. Het werk is in 1997 gestolen geweest, het jaar daarna weer teruggevonden. Het werk bevindt zich Musei Civici di Lecco, Galleria Comunale d'Arte.

1801-1854 Attilo Roncaldier

[Portrait of Dante Alighieri \(Florence, 1265-Ravenna, 13... \(#163755\) \(meisterdrucke.uk\)](#)

Museo Dantesco Ravenna

1860 Domenico Petarlini

Veel schilderijen zijn er gemaakt van Dante in ballingschap (Dante in Esilio).

Ongetwijfeld is het schilderij, toegeschreven aan Domenico Petarlini (1822 -1897) het meest bekend. Hij staat afgebeeld in een peinzende houding, naast een rots gezeten.

Thans te zien in Palazzo Pitti, Firenze.

[Dante Alighieri in exile by Domenico Petarlini , oil on canvas.... Nieuwsfoto's - Getty Images](#)

Het werk doet sterk denken aan het schilderij van Joh. Heinrich Wilhelm Tischbein: Goethe in de campagna 1787, Frankfurt. Op kaarten worden soms beide schilderijen tegelijk afgebeeld.

[Joh. Heinrich Wilhelm Tischbein Alle kunstdrukken & schilderijen van KUNSTKOPIE.NL](#)

[Goethe Etc.: Goethe and Dante \(goethetc.blogspot.com\)](#)

1897 Repin

[Dante by Repin - Dante Alighieri - Wikipedia](#)

Ook Repin schilderde op zijn manier Dante. Hier zie je een portret waarin Dante overpeinzend, getroffen door het leven, met baardje en snor staat afgebeeld. Het steekt sterk af van de vele portretten waarin Dante tamelijk emotioneel de wereld inkijkt.

Het portret bevindt zich in het Kostroma Historical and Architectural Museum.

20 ste Eeuwse portretten van Dante tot heden

1936 Nicolai Kostantinovich Kalmakov

[Portrait of Dante Alighieri by Nicolai Konstantinovich Kalmakov | Arte, Artisti, Dante alighieri \(pinterest.it\)](#)

1927/1994 Nicholas Solovioff (1927–1994), een Amerikaanse artiest

[Watercolour Portrait Painting of Florentine Poet Dante - 20th Century, : Amulet Art and Antiques | Ruby Lane](#)

1977 Sergo Kobuladze.

[Dante Alighieri ~This board contains all the famous italians I could think of, \(so there are many lacunae\) starting with the ... | Dante alighieri, Ritratti, Commedia \(pinterest.it\)](#)
[Tbilisi, Geórgia - Maio de 2019: a Galeria Nacional de Arte de Tbilisi — Fotografia de Stock Editorial © paulzhuk #343178198 \(depositphotos.com\)](#)

2019 Milo Manara

een der groten op het gebied van fumetti in een tentoonstelling van portretten van Dante in de Biblioteca Oriani te Ravenna.

[A Ravenna il volto di Dante secondo 30 artisti \(artemagazine.it\)](#)

2016/2019

Vele grafische kunstenaars waren uitgenodigd om een portret van Dante te maken. Deze tentoonstelling is daarvan het resultaat.

Er bestond een mogelijkheid om een aantal van deze portretten naar Nederland te halen. Er is onvoldoende steun gevonden om dat te realiseren.

<https://www.youtube.com/watch?v=DwhCbZkLTk&t=3s>

<https://www.youtube.com/watch?v=WUbuHWBp2zk&t=95s>

Epiloog

Wanneer je nog eens alle portretten van Dante door de eeuwen heen de revue laat passeren valt een aantal zaken op.

In de 14de eeuw, te beginnen bij het portret van Giotto in de Bargello zie je een klein koppie, alsof Dante een beetje verborgen, heimelijk, in het fresco wordt opgenomen. Wel onder de 'eletti', dus qua positionering verheven, Dante waardig, maar niet echt prominent. Dat zie je ook in de Cappella Strozzi, de Chiesa di Verona en het Palazzo dell'Arte dei giudici.

Pas bij Ponte 1400 zie je Dante volwaardig neergezet alsof het idee dat Dante een banneling was volledig is verwerkt. Hij mag nu echt worden afgebeeld.

Hier zie je duidelijk de outfit die Dante door de eeuwen heen vanaf Giotto blijft volgen. Zijn witte cuffia, kapje, met de beretto. Pas bij Francesco Michelino in 1465 wordt zijn hoofd getooid met een lauwerkrans als eerbetoon aan deze grote dichter. Die lauwerkrans wordt zijn handelsmerk.

In de 15 en 16de eeuw worden de 'eletti' vervangen door andere dichters of ander historische personages om de betekenis van Dante als invloedrijke dichter te onderstrepen. Zijn portret wordt dan gebruikt om aan de voorstelling kracht te geven. Je ziet dat o.a. bij Raffaello.

Bij Michelino en Castagno (1450) is zijn karakteristieke Florentijnse rode mantel, als teken behorend tot de gegoede sociale klasse, zichtbaar aanwezig. De rode mantel of rode vest zie je bij vele schilderijen terug komen.

Vanaf Francesco Michelino wordt Dante ook afgebeeld met een boek, de verwijzing naar zijn werken en dan met name La Divina Commedia. Bij Michelino verlicht dat werk de stad Firenze. Elders vooral een verwijzing naar het belang om de relevantie van dit werk voor de grootsheid van Dante te onderstrepen. Tot eind 16de eeuw zie je dat boek veelvuldig, daarna nog een enkele keer.

Je kan er niet omheen, in de 16de eeuw wordt Dante echt een populair figuur om te schilderen. De vele Dante schilderijen, vaak sterk op elkaar lijkend, via Sotheby en anderen in de verkoop aangeboden, overigens voor verschillende prijzen, laten zien dat bij velen het portret van Dante een gewaardeerd kunstbezit was.

Na het hoogtepunt van de Dante portretten in de 16de eeuw wordt het stil, in de 17de en 18 eeuw geen portretten van Dante op internet vindbaar, alsof Dante uit de gratie is geraakt. Pas in de 19de eeuw komt Dante weer in beeld, waarbij fantasie en inspiratie van de kunstenaar tot zeer verschillende voorstellingen aanleiding geven, maar waarbij ook de relatie met zijn werk steeds lossier wordt. Mogelijk heeft deze ontwikkeling te maken met het feit dat Dante in de 19de eeuw het

symbool is gaan worden voor de eenwording van Italië. Je ziet die boost vooral bij de standbeelden van Dante, ongetwijfeld heeft dat ook zijn weerslag in de belangstelling voor Dante in de schilderkunst.

Die variatie in Dante portretten neemt in de 20ste eeuw sterk toe. Ook valt op dat de belangstelling voor Dante internationale trekken krijgt. Tot aan de 17de eeuw was Dante een Italiaans onderwerp, geen schilders buiten Italië zijn mij bekend die Dante hebben geportretteerd. Dat gebeurt pas in de 19de eeuw als Dante in de beleving van velen een uomo universalis is geworden. Een persoon die de wereld van de verbeelding vertegenwoordigt, waardoor het is toegestaan om hem op elke mogelijke wijze af te beelden. Het meest sprekend zijn de afbeeldingen van nu, je ziet het aan de veelkleurig- en veelvormigheid van het huidige grafisch werk.

Het zijn interessante conclusies, de vraag is of we die beleving van Dante en zijn werk ook zullen zien in andere afbeeldingen, kunstuitingen van het werk van Dante, dus buiten de schilderkunst om.

In Augustus ga ik daar nader op in. Ik hoop dan vast te kunnen stellen of het tijdstip van die afbeeldingen en de manier waarop zij vorm hebben gekregen al of niet gelijke tred houden met de manier waarop het portret van Dante in de loop der jaren is geschilderd. Ik ben benieuwd.

Veel, misschien voor sommigen te veel, aandacht is aan de geschilderde portretten van Dante besteed. Maar heel veel portretten ook niet. Op internet heb ik nog meer portretten gezien, maar ik veronderstel ook dat er nog heel veel portretten van Dante ergens hangen, zoals het schilderij bij het Oriel College in Oxford boven de haard.

Ook heb ik geen aandacht besteed aan de etsen/ gravures of andere uitingen van het portret van Dante die je op internet tegenkomt maar zonder verdere aanduiding of datering.

De standbeelden van Dante heb ik niet aangeroerd. Behalve aan het eerder in Maart genoemde standbeeld in Firenze van Enrico Pazzi (1865) en de buste in Poppi, ben ik niet verder ingegaan op de standbeelden in Verona van Ugo Zannoni (1865), in Napels van Tito Angelini en Tommaso Solari, in Padua, in Trento (Caesare Zocchi)(1891), in Tagliacozzo,(Paolo Emilio Capaldi) en op het standbeeld van Dante in de Gallerie degli Uffizi van Paolo Emilio Demi (1842).

Vermeldenswaard is dat het laatst genoemde standbeeld gemaakt is vóór de Italiaanse eenwording, de andere zijn van daarna, daarmee Dante uitdrukkelijk als symbool voor de nationale eenheid.

Hoe dan ook, misschien ga ik te ver, maar ik denk dat er geen persoon is die in de loop der eeuwen zoveel in beeld is gebracht als Dante. Alleen Bijbelse figuren, heiligen en martelaren zullen er in aantal meer zijn. Daarmee krijgt Dante gezien dat grote aantal een bijna goddelijke status, zijn Divina Commedia waardig.

Ik ben slechts een kunstliefhebber, geen kunsthistoricus, ik laat mijn mening graag over voor een betere.

Rob Vroom
1 April 2021